

Orde van dienst, zondag 20 augustus 2017

Gebed om ontferming

Heer, onze God,

Wij leggen ons leven open voor uw aangezicht
en vragen U:

Bezie ons in barmhartigheid.

Bezie toch dat hele bestaan van ons,
vol verwarring, onzekerheid, twijfels en bange vermoedens.

En wij vragen U:

breng ons terecht!

Wees met ontferming over ons bewogen
en bemoedig ons.

Doe ons rechtop gaan,
niet langer bang en bevreesd

maar vol goede moed
en vertrouwen op uw toekomst.

Laat ons zo ook onszelf vertrouwen,
onze medemens en de wereld om ons heen.

Dat angst en woede niet over ons heersen zal.

Maar dat wij hardnekkig vasthouden
aan de droom die Gij in ons hart hebt gelegd:
het vermoeden van uw Koninkrijk van recht en vrede
dat komen zal, ondanks alles.

Amen.

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

Ach, in een wereld die vandaag toch wat wordt beheerst door luierdoekjes,
zinkzalf en de te verwachten zindelijkheid, durf ik het wel te zeggen: Israël
heeft overal schijt aan. Daarin verschilt Israël fundamenteel van de
volkeren om haar heen. Daar werden en worden koningen en keizers
vereerd als hele en halve goden. Een amechtige rondedans om de absolute
macht! Een wereld vol jaknikkers in de eeuwige zucht om *Führers* en sterke

mannen. Israël doet er niet aan mee. Israël gelooft er niet in. Niet dat het volk niet in verleiding kwam. Eigenlijk is dat hele boek Samuel een onderzoek daarnaar. Dat het volk een koning wilde, net zoals alle andere volkeren. Maar het boek Samuel is in die zin profetisch en niet historisch omdat het wel weet hoe het allemaal is gegaan maar toch vooral wil vertellen hoe het niet had gemoeten. De Heer had hun een koning moeten zijn maar zo is het niet gegaan. Niets menselijks was hen vreemd. Daarvoor is de Ene toch te onzichtbaar, te ongrijpbaar, te vreemd in zijn nabijheid. Liever maak je zelf wat. Een gouden stierkalf, een koning en dans je daar wat in aanbidding omheen. Net als alle andere volkeren. De volkeren van overal en altijd. Laten de koningen van vandaag in het westen inmiddels rode stropdassen dragen. Of in het oosten militaire fantasiepakken. En gezamenlijk een voorkeur hebben voor curieuze kapsels. Of met een ontbloot bovenlijf hoog te paard zitten. De verering blijft.

Wat beweegt Israël toch tot het maken van banale en anale grappen rondom de macht? Want in ons verhaal van vandaag wordt een koning letterlijk te kakken gezet. Het antwoord is divers. Het boek Samuel doet een onderzoek naar de macht. Ook in zijn waanzin en in zijn verval is koning Saul ons – denk ik – daarom zo nabij omdat het ook laat zien wat macht met mensen doet. Misschien zelfs in tegenstelling tot de held van het verhaal, tot David, zocht Saul zelf geen macht. Zeer tegen eigen wil en dank werd hij koning. Hij is daar verrassend weinig ambitieus in. Maar mogelijk zelfs omdat hij de macht niet zocht, zoekt de macht hem en valt hij machteloos en weerloos aan deze macht ten prooi. En dat doet wat met hem. Dat verandert hem. De argwaan treedt in. De paranoia ook. Iedereen is uit op zijn ondergang en in elk opzicht lijkt het beter om zelf als eerste de klappen uit te delen dan dat hij geraakt wordt. Dat geldt voor koning Saul. Maar het

geldt ook ieder van ons, koningen en koninginnen, ieder op onze eigen vierkante meter. Ga je mee in de *rat race*? In de eeuwige veldslag op weg naar de top? Dan heb je goede ellenbogen nodig. Dan is het mooi als er bij je tegenstander zwakheden aan het licht komen. Mooie dossiervorming. Dat kun je altijd nog gebruiken. Accepteer je een Amerikaanse bedrijfsvoering waarin als je in je eerste drie jaar het waagt om om een 'short holiday' te vragen, het cynische antwoord is dat je meteen wel 'a very long holiday' kunt opnemen. Gun je jezelf de ruimte en de tijd om je af te vragen waarom je nog bij de bank werkt. Of ze daar nog wel een goed product leveren? Of het zinvol en nuttig is om daar nog langer bij te werken? Of moet het roer om, zoals jij gedaan hebt, Talitha. Daar in de VS proberen jullie, zo goed en kwaad als het gaat, iets Europees te bewaren in die vreemde wereld vol mogelijkheden maar ook vol onbegrijpelijke hardheid. En al verandert het snel, in Europa wordt toch nog iets bewaard van het besef van de fundamentele onmaakbaarheid van het leven, van de kwetsbaarheid daarvan en van zijn tragiek. Dat wij niet leven kunnen en niet leven willen zonder anderen, ook in hun fundamentele vreemdheid en in hun diversiteit. Daartoe is een zekere kritische distantie nodig van wat zich als oppermachtig presenteert. Onderbroekenlol is dus een uitgelezen vorm van bijbelse vroomheid. De koning staat in zijn hemdje. De koning wordt te kakken gezet.

Het verhaal van vandaag is natuurlijk een smakelijk verhaal en moet door de schrijvers van de Samuelboeken met een brede glimlach zijn genoteerd. Uitgerekend in de grot waar de voortvluchtige David en zijn mannen zich verborgen houden, trekt koning Saul zich terug om zijn behoefte te doen. Letterlijk om zijn voeten te bedekken met zijn kleed zoals dat nu eenmaal gaat met een mannenkleed of op zo'n fijn Frans toilet. De mannen van David

geven hem de voorspelbare raad: 'Dit is je kans! Doe met hem wat goed is in je ogen! Ze leveren er zelfs een altijd weer bedenkelijke theologie bij: de Heer heeft het je zelf gezegd. Ze citeren vroom de Schriften en spannen de Heer voor hun politieke karretje. Het is het aloude verhaal van *God on our side*, *Gott mit uns* op de koppelriemen der soldaten of het 'God zij met ons' op de rand van de Hollandse gulden. Al zeggen ze het niet met zoveel woorden, hun raad is duidelijk: ontdoe je van je vijand, nu je deze van God gegeven kans hebt gekregen: koning is nu op zijn kwetsbaarst.

Maar David doet het niet. En hij doet het juist niet omdat de koning hier op zijn kwetsbaarst is. En hoe kostbaar is een kwetsbaar mens! Hij doet niet wat ieder mens van beide kampen verwacht, zowel uit de kring van David als achteraf bij Saul zelf. David doet niet wat normaal is. Wat eigenlijk vanzelf spreekt. Met verbazing constateert Saul achteraf dat David hem niet heeft omgebracht. Hij stelt de retorische vraag: 'wanneer iemand zijn vijand vindt, zal hij hem dan goed zijns weegs laten gaan'? Het onontkoombare antwoord zou moeten zijn: Natuurlijk niet. Het is doden of gedood worden in dit leven. Iets anders in de wereld bestaat niet.

Toch zoeken wij in de gemeente naar een derde weg. En op die route wordt Adriaan vandaag gedoopt. Het is de route van de kwetsbaarheid. Het is de route waarin mensen een naam hebben en een gezicht. Niet eenvoudigweg objecten zijn, koningen in alle glorie of juist in hun verval, geen bevolkingsgroepen, *alt right* of *alt left*, maar mensen. Mensen die bestaan in al hun glorie en in al hun misère. En daar rijd je niet zomaar op in, ergens op de Ramblas in Barcelona. Adriaan zal Adriaan zijn. Niet een project, een *potential* en de navenante teleurstelling als het allemaal niet wil en gaat zoals het moet. Maar hij zal een mens zijn en voorzichtig zullen wij onszelf

en hem er steeds bij blijven bepalen wat mogelijk een messiaanse weg in het leven zou kunnen zijn. De weg van de menselijkheid. De kwetsbaarheid ook. De compassie. Dat, als je een mens op zijn zwakst ziet, dat je hem dan zult ontzien. Omdat hij is als jij. Een kind des Heren. Een gezalfde. Dat je hem zult sparen. Zoals ooit de zonen van Noach achterwaarts wegliepen om Noach in zijn onbezonnen, dronken naaktheid te sparen en niet te schande te maken. Zo doet ook David. Dat is het zachte, messiaanse handelen dat een mens aan een mens doet als hij toch niet helemaal los kan komen van de messiaanse droom. En hoopt dat ooit een hele wereld handelt in eenzelfde zorg en compassie.

Of het er ooit van komt? Dat is ernstig de vraag. Na zijn aanvankelijke ommekeer zal Saul toch weer de achtervolging van David inzetten. En nog eens zal David, onder iets andere omstandigheden, het leven van Saul sparen. Gortdroge wetenschappers die niet van verhalen houden, zijn er als de kippen bij om te bewijzen dat de Samuelboeken uit verschillende bronnen putten en daarom zichzelf herhalen. Maar dat is natuurlijk onzin. Helaas herhaalt het leven zelf zich ook en de bijbelschrijvers wisten dat, als kinderen van Israël, als geen ander. De taal van het geweld en de macht van de sterkste herhaalt zich. Blijft aanwezig tot op de dag van vandaag. Toch blijven wij hier in de gemeente zoeken en hopen op andere taal. De taal van het verlangen, de taal van de hoop en de taal van de medemenselijkheid. Daarmee hopen wij het boze te weerstaan zoals David dat doet. Niet door diezelfde taal te spreken maar in zekere zin, door het boze de andere wang toe te keren en te hopen op zijn inkeer. Zelfs als dat er niet van komt, achten wij het alle moeite waard om die weg te gaan en Adriaan mee te nemen op die messiaanse route. Hem op te voeden en te vertellen van de maat van die menselijkheid, van die liefde en onvermoede broederschap. Amen.

Zondvloedgebed

V: Heilige God,

Gij die de eenvoud zelve zijt
en orde scheidt in de chaos,
die met uw rust onze onrust bezweert
en ons opwekt tot een leven in vrede -
laat uw licht schijnen in onze duisternis
en red ons hart van de dood.

Gij die de ark van Noach
droeg op de golven van uw toorn
en ophief tot de berg van het behoud -
wees ons genadig, zend ons een teken,
een groene tak van nieuw leven
onder uw bewind.

Gij die het water van de Rode Zee
liet knielen voor de slaven,
zodat zij als vrije mensen, zingend,
de oever beklommen -
laat ook ons zo op weg gaan
naar het beloofde land.

Gij die uit dit volk van slaven,
dat tot vrijheid werd geroepen,
er Eén koos om als slaaf te sterven
- Zijn doop in de Jordaan
voorteken van zijn dood -,
maak het water van de doop
tot water van het heil,

opdat wij, als herboren,
een nieuw leven beginnen
als vrienden en volgelingen
van Jezus, uw Zoon,
in en uit u leven, vieren, sterven
bij U geborgen zijn al onze dagen.
Amen.

Voorbeden

Heer, onze God,

Wij danken U voor de dagen die Gij ons geeft.
Dagen als deze bijvoorbeeld waarin wij de vreugde vieren
over de mensenkinderen die ons zijn toevertrouwt
en aan wie wij ook onszelf toevertrouwen.
Geen mens is een eiland
en Gij weet hoezeer mensen mensen nodig hebben.
Dat wij niet alleen zijn en niet alleen staan,
dat is voor ons een onpeilbare vreugde.
Een besef dat soms zomaar kan oplichten,
bijvoorbeeld op een dag als deze.

Wees Gij dan ook met wie op deze dag herinnerd
wordt aan wie er niet meer is.
Met wie wij ons verbonden wisten
maar die van ons gescheiden zijn.
Door de dood of door vervreemding.
Door vreemde ruzies die wij eigenlijk liever zouden vergeten
maar die wij niet meer durven te doorbreken,
niet voor – of achteruit als wij kunnen.

Ter wille van dat ingewikkelde bestaan van ons bidden wij:

Voor wie verzwakt is,
voor wie van zijn geliefden gescheiden is door de mist van geest en tijd.
Voor wie niet goed weet wat nu met het leven aan te vangen.
Voor wie voor een nieuw begin staat of zich verstaan moet met het einde

Bidden wij...

Wij zijn de waanzin van de politiek indachtig,
het hersenloze geschreeuw. De pertinente weigering namen en gezichten te zien in
plaats van bevolkingsgroepen en vijandige religies.
Dat de redelijkheid het winnen zal, het nuchtere verstand, gemengd met een
noodzakelijk portie humor en liefde bovenal.

Zo bidden wij...

Stil Gebed

Onze Vader